

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת עקב תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 495

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שעדים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

חיים של יראת שמים

אחת משש המצוות התמידיות היא מצות יראת ה' שעליה נצטוונו בפרשתנו, בפסוק (דברים י כ): "את ה' אלקיך תירא". בהיות היראה מצוה תמידית, צריך האדם להתנהל לאורך כל היום בתחושה של יראת ה' מהדר גאון בוראו, וכלשון החנוך בפרשתנו (מצוה תלב): "להיות יראת ה' על פנינו תמיד לבלתי נחטא, כלומר שנירא ביאת ענישו ולא יהיה ללבנו בלי מגור אליו כל היום".

יראה תמידית שפזו נראית כדבר קשה להשגה, ונשאלת אפוא השאלה: מהי הדרך שבאמצעותה יוכל האדם לקיים חובה זו?

רבותינו הרחיבו לדון בענין זה, וקלמוסים רבים נשתברו על ידיהם על פה. במסקנת זו ברצוני להציע אחת מן הדרכים שנאמרה בענין ולמעשה נכתבה מפרשות בפרשתנו, פמה פסוקים לפני הפסוק המצוה על היראה.

את הפסוק (שם י יב): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך" (י יב) במסכת מנחות (מג ב) הסמיכו חכמים את מצות מאה ברכות לפסוק שלפנינו, ופרש רש"י (שם ד"ה מה) שהפסוק נדרש בדרך 'אל תקרי', אל תקרי 'מה' אלא 'מאה', כלומר: "מאה [ברכות בכל יום] ה' אלקיך שאל מעמך". המלים "כי אם ליראה" הפתובות לאחר מכן, מלמדות אפוא שהמקפיד על מצות 'מאה ברכות' זכה להתמלא ביראת ה'.

מסתבר כי לא רק אמירת הברכות משורשה באדם יראת שמים, אלא אף עניית אמן אחריה, שהרי ה'אמן' היא הספמה והשלמה לברכה, והיא פחלק בלתי נפרד ממנה, ואם הברכה מביאה ליראת שמים, הרי שעניית אמן מביאה ליראת שמים משלמת. וכפי שמפרשים הדברים בדברי רש"י (סנהדרין קיא א ד"ה מאי) שאמן שעונים על כל ברכה וברכה - משמעוה קבלת יראת שמים.

מהאמור למדנו כי הדרך לקיים מצות היראה באופן תמידי היא על ידי הקפדה על אמירת ברכות ועניית אמן כראוי לאורך כל היום. הבה נקפיד על פה, לטוב לנו כל הימים, אמן ואמן.

בקריאת "כי אם ליראה".
שבת שלום,

278 213 מחולקת

ואינו יכול להשאירו ברשותו, להבדיל ממי שלווה ממנו מעות, שיכול להשתמש במעות שלווה ולהחזיר מעות אחרות תחתיהן (ראה קדושין מז א).

ברצות התורה להדגיש לנו כי קיום מצוות התורה נועד אך ורק לטובתנו, ואלו לקדוש ברוך הוא אין שום תועלת מכה, וכפי שכתוב (איוב לה ז): "אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח", נקטה היא לשון: "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך... לטוב לך", לאמר: הקדוש ברוך הוא נחשב כ'שואל' ביחס למצוות, שפני ש'שואל' משיב למשאל את החפץ שקבל בשלמותו, כה הקדוש ברוך הוא אינו מותיר 'לעצמו' מאומה ממצוותינו ולא צנו אותן אלא 'לטוב לך' - כדי להשיב לנו בשלמות את שפעת הטובה והברכה שהן מגיבות (דברי שאול' מהדורה חמישאה).

חנוך למצוות מאה ברכות

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך" (י יב)

במסכת מנחות (מג ב) הסמיכו חכמים את מצות מאה ברכות לפסוק שלפנינו, ופרש רש"י (שם ד"ה מה) שהפסוק נדרש בדרך 'אל תקרי', אל תקרי 'מה' אלא 'מאה' - 'מאה [ברכות בכל יום] ה' אלקיך שאל מעמך'.

חכמי המדרש (במ"ר יח כא) אמרו שאת מצות 'מאה ברכות' תקן דוד המלך עליו השלום כדי לבטל גזרה קשה שהיתה בתקופתו ובה מתו מאה אנשים מדי יום. המדרש מוסיף כי תקנת דוד מרמזת בפסוק (שמואל ב כג א): "ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על" - "על" בגימטריה מאה.

האדמו"ר רבי משה מפשוורסק עורר על חשיבות חנוך הילדים למצוה זו, וכתב כי על כה מזהיר הכתוב (איכה ג כז): "טוב לגבר כי ישא על בנעוריו". תבות "ישא על" רומזות למאה ברכות; "ישא" היא רמז לברכה, ככתוב (תהלים כד ה): "ישא ברכה", ו"על" היא בגימטריה מאה. מלמדנו הכתוב כי "טוב לגבר" שישא על עצמו את על מאה ברכות כבר מנעוריו, לפי שאם יקים בו (משלי כב ו): "חנוך לנער על פי דרכו" - שכבר מנעורו יחנכוהו לברך "על" ברכות בכל יום, הרי מבטח לו כי "גם פי יזקין לא יסור ממנה", הינו "מלברך אותם בשפה ברוכה ובנעימה קדושה" (אור פני משה איכה).

הקדוש ברוך הוא מתפלל? שובבך בטוב

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך" (י יב)

במסכת ברכות (ז א) דרשו חכמים: "מנין שהקדוש ברוך הוא מתפלל? שנאמר (ישעיה נו ז): 'והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי'; 'תפלתם' - לא נאמר, אלא 'תפילתי', מכאן שהקדוש ברוך הוא מתפלל". ומה תפלתו: "יהי רצון מלפני שיקבשו רחמי את פעסי, ויגלו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואכנס להם לפנים משורת הדין".

תמהו המפרשים: הלא מהות התפלה היא בקשת המתפלל שרצונו יתמלא, ובקשה זו שייכת רק לאדם שתלוי בחסדי הבורא, ולא בבורא עצמו שהוא המהנה את הכל?

באר ה'נודע ביהודה' (צל"ח' ברכות ז א):

האדם התיחד מיתר הנבראים בכך שנתן בידו הכח לבחור בין טוב לרע. בהיות הקדוש ברוך הוא חפץ בטובתנו, הוא מבקש ומפציר בנו שובבך בטוב, כדי שהוא יוכל לנהג עמנו במדת הרחמים, וזוהי תפלתו. את הבקשה הזו מתאר הפסוק שלפנינו: "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שאל מעמך" - מה הוא מבקש מאתנו? "כי אם ליראה" - שובבך בטוב!

הקדוש ברוך הוא נחשב כ'שואל' ביחס למצוות

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך" ללכת בכל דרכיו ולא להבה אתו... לשכור את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך" (י יב)

מדוע נקט הכתוב ביחס לשמירת המצוות לשון "שאל מעמך" ולא 'דורש' או 'מצוה'?

פרש רבי יוסף שאול נתנזון, בעל ה'שואל ומשיב':

ה'שואל' חפץ מחברו עליו להחזיר לו את החפץ השואל

התפלין הגיעו בדיוק בזמן

מצוה, אלא שנראה היה שהתפלה לא תשא פרי... תפלין חדשות?! הן תפלין של אטר בנסח אשכנזי אפלו מגמ"ח קשה להשיג!

טלפונים לפה ולשם לא הניבו פרי. ה'בתים מאכער', יאמר לשבחו, נסה לעשות הכל. כיון שהרגיש ממש לא נעים במצב הבלתי צפוי ובלתי רצוי שנוצר, הוא הפך את העולם' עד שהשיג גמ"ח שיש ברשותו תפלין של אטר. דא עקא, מדבר היה בתפלין משפשות הדורות תקוני צבע משמעותיים, ובהחלט היו רחוקות מלהראות כחדשות.

הילד היה עצוב, אך בררה אחרת לא הייתה. יום ששי בצהריים. בעל הגמ"ח היה לחוץ ללכת מבית המלאכה הביתה. "בוא בחצי השעה הקרובה", הוא אמר לאבא של מוישי. אלא שבשביל להגיע בחצי השעה הקרובה הוא צריך להשיג בדחופות רכב. כצעד ראשון הוא מתקשר לשתי חברות ההשכרה המפעילות בקרנות הרחוב רכבים להשכרה לפי שעות. הוא מוני לשתייה, אך די צפוי היה לגלות שבשעה זו כל הרכבים היו תפוסים, זו שעה מבקשת מאד.

באי נעימות הוא מתקשר לידיד הדר בקרבת מקום ומבקש רשות להשתמש ברכבו לנסיעה קצרה, אלא שהלה בדרך לנסיעה מחוץ לעיר. לבסוף הוא דופק בדלת ביתו של השכן מלמטה, גם הוא בעל רכב, ומבקש רשות להשתמש ברכבו. השכן מסכים בשמחה, ועד שהוא שולף את המפתח מספר לו אבא של מוישי על התקלה הבלתי צפויה, על התפלין שהזמנו וברגע האחרון התברר שהן אינן.

ובאותו רגע פניו של השכן מתרגנות; הוא חושב לרגע, אחר מושך את המפתחות אליו בחזרה ואומר בקול מהסס: "יתכן שיש לי דרך לעזור לה..." בין כך ובין כך מספר השכן ספור שלא יאמן: "בדיוק השבוע חמי שליט"א הפתיע אותי כשהעניק לבני תפלין במתנה. הילד, בסך הכל בן תשע בערך, אך מסבות כאלו ואחרות חמי רכש לו כבר עכשו תפלין מהדרות. תכננתי בקרוב לשלח אותן לבדיקה מקיפה, ובדיוק בחלוו הזמן הזה הופעת. אתה יכול בשמחה להשתמש בהן".

"רגע", עוצר אבא של מוישי את ההתלהבות; "אתה יודע שהילד אטר?" "כן, באה התשובה המפתיעה, "גם הילד שלי אטר..."

כך, בהשגחה פרטית מפלאה, מלוח בתפלה רותחת לישועת ה', ביום שלישי זכה מוישי המאשר להניח תפלין חדשות, תפלין של אטר, נסח אשכנזי, כנגד כל הסכומים, בדיוק כפי שהתפלל ויחל. ויהי לפלא.

נשמע מפי בעל המעשה

על דיוק הרבוע, כפאות לתפלין מהדרות במיוחד. לאחר שהוא יסים את עבודתו נוכל להכניס את הפרשיות לבתים, ומשם נעביר את הבתים לצביעה סופית, הכנסת רצועות והכנסת הבתים לנרתיק התפלין".

הזמן כבר היה לחוץ, אך בדחק נתנו היה בהחלט להתכונן לברך על המגמר.

יום ששי בבקר, ושוב טלפון לבתים מאכער'; ביום שלישי מוישי אמור להתחיל להניח את התפלין הקדושות, נותר רק לסכם פרטים אחרונים, להכניס את הפרשיות ולסגור את התפלין, אלא שאז - הפתעה: מבין השיטין התברר לבתים מאכער' כי הילד אטר, כלומר 'שמאלי'! אטר מניח את התפלין ביד ימין, בנגוד לרב בני האדם המניחים ביד שמאל. לשמע הדבר היה הלה בהלם מחלט: "הילד שמאלי?? איך יתכן שלא ידעתי? הרי בדרך כלל זו השאלה הראשונה שאני שואל את הבאים להזמין אצלי תפלין, ואצלי לא רשום דבר בענין... לצערי הרב הכנתי לילד תפלין ימניות. אאלץ להכין לו תפלין חדשות, וזה לוקח זמן רב".

בין אם תהא האשמה תלויה בצוארו של האבא ובין אם בצוארו של ה'בתים מאכער'... אין זה משנה. תכלס, שלושה ימים קודם הנחת התפלין ואין תפלין. אם לא די בכך הרי שכמו מעשה שטן, זמן מה לאחר מכן עדכן ה'בתים מאכער' כי גם הבתים 'של ראש' אינם שמישים, הם התקלקלו תוך כדי תהליך הצביעה ויש להכניס מחדש.

כאן המקום לציון כי מדבר ה'בתים מאכער' במחנה ביותר, ירא שמים מרבים ואמין במיוחד. כל לקוחותיו מרצים, וגם בני משפחת גולדשמידט היו מרצים ממנו מאד. התפלין של הבן הקודם הגיעו בזמן והיו בתכלית היפי, ההדר והאיכות. הפעם קרתה תקלה בלתי צפויה.

קצורם של דברים, בדרך הטבע אין לילד תפלין בחדש הקרוב. ההשתדלות היחידה שנתן היה לעשות באותה שעה היתה להשיג תפלין מגמ"ח. אלא שמוישי מטבעו מסדר ואנין טעם, והוא ממש התקשה לקבל את הרעיון שבמקום תפלין חדשות הוא עומד להניח תפלין משמשות. דמעות עמדו בעיניו. איש לא ראה כיצד הוא עומד בצד, מתפלל בכל לבו שיזכה שיהיו לו תפלין חדשות לבר

"קשר תפלין הראה לענו, תמונת ה' לנגד עיניו..." מתנגן השיר בבית משפחת גולדשמידט. ההתרגשות בשיאה. מוישי עומד להתחיל להניח תפלין, בקרוב יהיה בר מצוה. שנתים לפני כן כבר הזמנו התפלין אצל 'בתים מאכער' [עושה בתי תפלין] ממחה. הפרשיות גם הן הזמנו כשנתים מראש אצל סופר ממחה וירא שמים. הכל

איש לא ראה כיצד הוא עומד בצד, מתפלל בכל לבו שיזכה שיהיו לו תפלין חדשות לבר מצוה, אלא שנראה היה שהתפלה לא תשא פרי... תפלין חדשות?! הן תפלין של אטר בנסח אשכנזי אפלו מגמ"ח קשה להשיג!

בית מלאכה להכנת בתים לתפלין

היה נראה מסדר מראש לקראת הרגע המרגש שהנה סוף סוף עמד להגיע. חדש לפני התאריך המיעד יצר אבא של מוישי קשר עם ה'בתים מאכער' והזכיר את המועד המתקרב. האיש זכר היטב. הוא הרגיע שהעסק מתקדם והנה אוטוטו מסיימים. שבוע קודם התקשר האבא שוב, פעת גם הפרשיות כבר היו מוכנות, גם הנרתיק המהדר כבר היה רקום תחת שם נער הבר מצוה, ורק ה'בתים' עדין לא מוכנים. "חל עכוב בלתי צפוי, אך פעת אני יכול להרגיע שהבתים כבר הכנסו למרבע", עדכן ה'בתים מאכער', "המרגע הוא האחראי

הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א
ראש ישיבת מאור התלמוד

גוי צדיק - שימר אמונים

ומבאר שנחלקו האם כדאי יותר לברך ולהוציא את האחרים, או לצאת ידי חובה מהמברך על ידי עניית אמן על ברכתו (ולענין הלכה ראה שו"ע או"ח רא ד' ומגן אברהם' שם ו).

והנה אף שמצאנו שנחלקו תנאים מי גדול ממי, העונה אמן או המברך, מפל מקום לא מצאנו שיש מחלוקת בדברי הגמרא ש"העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן". וצריך באור, למאן דאמר שמעלת הברכה גדולה ממעלת העונה אמן, מדוע נפתחים שערי גן עדן דוקא בפני זה שעושה עסק מעניית אמן בכל כחו?

ובאור הענין: יש דברים שהם עצמם נותנים חלק לעולם הבא, ויש דברים שהם בבחינת 'מפתחות' שבאמצעותם נכנסים למעלות הגדולות.

בענין תורה ויראת שמים מצינו בגמרא (שבת לא ב): "כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו. בהי עיל?!" כלומר, אף שהתורה היא "חיי עולם", אבל יראת שמים היא מפתח הפניסה אליה!

ומעשה יתכן שגם עניית אמן, מלבד מעלתה העצמית, וכמאן דאמר "גדול העונה אמן יותר מן המברך", יש בה מעלה מיחדת שהיא פותחת שערי גן עדן.

וענין הדבר: כתב רבנו יונה בשערי תשובה (שער ג אות קמג): "היצורים כלם נבראו לכבוד השם יתברך". והנה, המברך אמן עושה מעשה של כבוד ה', אבל הכבוד בא על ידו, ואלו העונה אמן מסכים ורוצה שיבוא הכבוד אף על ידי אחרים, ובזה נפר יותר כבוד המלה, וכמו שכתב רבנו יונה (שם אות קס), שאלה שבקרב לבבם יקשה להם שאחרים מכבדים את המלה - עלולים רח"ל להיות בכלל שונאי ה'!

וידוע שכאשר ספרו פעם למרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצוק"ל על אודות גדל אהבתו לתורה של ראש ישיבה חשוב, שהיתה נפרת בהתרגשותו עד כדי דמעות בראותו את בני הישיבה עוסקים ברתחא דאורייתא, אמר כי אכן יש בדבר מעלה גדולה, אבל המבחן האמתי הוא איך מרגיש ונראה אותו ראש ישיבה בשעה שרוצה מחזה כזה בישיבה שאינה שלו. אם גם שם הוא מתרגש עד כדי דמעות, ודאי הוא אוהב ומכבד תורה אמתי.

והם הם דברי הרבנו יונה (שם אות יט): "ידע כי נתחייב הנברא להיות ציר נאמן ועבד משפיל בכל מלאכת עבודת אדוניו, והפועל הנאמן יהיה מהיר במלאכתו וישגיח על מלאכת הפועלים חבריו, ועיניו על דרכיהם לראות אם באמונה הם עושים ויזהירם ויודיעם את המעשה אשר יעשו, כי חפצו ורצונו אשר תעשה מלאכת אדוניו בלא רמיה, על פן יחזיק ידי עושי המלאכה".

לכן העונה אמן אחר ברכת חברו בכל כונתו ובכל לבו, הריהו מכבד ה' אמתי, המקיים את רצון השי"ת בכריאתו: "כל הנברא לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ונפתחים לו שערי גן עדן לפני ולפנים, כי כל מעשיו לכבוד הבורא יתברך שמו.

אחד מבני החבורה הקדושה העומדים בבית ה' בלילות, שהיה מן המשכמים קום ללמד עם מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ואף היה מתפלל עמו כותיקין, ספר כך:

פעם אחת בגמר הלמוד, בדקות שנשארו בין הלמוד לתפלה, עורר מרן את בני החבורה ואמר: "הזהירו לבל תאבדו מיליארידים!"

לא הצרך לעוררם על חשיבות עסק התורה ועל חשיבות התפלה, אלא בדבר אחד ויחיד: בדקות ההכנה לתפלה שבהן נאמרות ברכות השחר. מרן ראה לנכון לעוררם על כך שעניית אמן היא עסק של "מיליארידים".

נתבונן נא בדבר ונראה את גדל מעלתו של העונה אמן.

בגמרא (סנהדרין קי ב) איתא: "איתמר, קטן מאימתי בא לעולם הבא?... תנא משום רבי מאיר: משעה שיאמר אמן, שנאמר: 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שימר אמונים', אל תקרי שימר אמונים, אלא שאומר אמן".

מלשון הגמרא: "משעה שיאמר אמן" מבאר שבעניית אמן פעם אחת אפשר לזכות בחלק לעולם הבא. ואמנם עדין אין מבאר כאן אם בחלק גדול או בחלק קטן, ואולם גם אם זוכה לחלק קטן בלבד, הרי זה "עסק של מיליארידים", כי "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא יותר מכל חיי העולם הזה" (אבות ד' י).

דברים מפורשים יותר מצינו במסכת שבת (קט"ב): "אמר ריש לקיש: כל העונה אמן בכל כחו - פותחים לו שערי גן עדן". המהרש"א (שם) דיק מכך שנקטה הגמרא "פותחים לו שערי גן עדן" - בלשון רבים, שבפני העונה אמן נפתחים כל שערי המדורים הפנימיים בגן עדן ולא רק שער המדור המיוחד המגיע לו; על כל המצוות פלו זוכה האדם למדור בגן עדן בהתאם למעשיו, וכפי שאמרו חכמים (שבת קנ"ב א): "כל צדיק וצדיק נותנים לו מדור לפי כבודו", ואולם המקיים את מצות עניית אמן בכל כחו, יוצא מן הכלל בקב שפנניו נפתחים שערי כל המדורים בגן עדן - אף אלו שלפי דרגתו לא היה זכאי להם.

למדנו מדבריו, כי עניית אמן מכניסה את האדם לחדרי המלה הפנימיים ביותר - "הביאני המלה חדריו" (שה"ש א ד) - ואין הוא נכזה מחפתם של העומדים שם, כי זהירות תמידית בעניית האמן בכל עמק הבנתו ובנתינת לב פראוי לענינו, נותנת לו שיכות לדרגות הפנימיות והנעלות ביותר!

ויש לענין בדברים היטב. הנה בגמרא שלהי מסכת נזיר (ס"ב) איתא: "תנא, רבי יוסי אומר: גדול העונה אמן יותר מן המברך. אמר ליה רבי נהוראי: השמים! כך הוא, תדע, שהרי גולגרים מתגרים במלחמה וגבורים נוצחים".

מבאר שהגמרא מדמה את אמירת הברכה ואת עניית האמן לאחריה ליציאה למלחמה שיש בה גבורים המכריעים את הכף ונוצחים את האויב. המהרש"א (שם) פירש את הדברים כך: "כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים ברוח, ואלו הברכות הם המליצים ישר וסגורים טובים לנגד המקטרגים, ולזה דמה הברכות ועניית האמן לגולגרים המתגרים ולגבורים המנוצחים במלחמה, כי הברכות הם הגולגרים ועניית אמן הם הגבורים לנצח המלחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית. ואמנם בהמשך מוסיפה שם הגמרא ומביאה ברייתא שממנה משמע שהמברך גדול מן העונה.

בראשית יש לברך בקול

רמז לחיוב אמירת הברכה בקול כדי שיענו אמן אחריה, הביא החיד"א בספרו 'נחל קדומים' (פר' בראשית) בשם גורי האר"י מפי שהמלה הראשונה בתורה, 'בראשית', היא ראשי תבות: "בקול רם אברך שם יי תמיד".

בספר 'גידיל תורה' (פרשת בראשית) הוסיף ששמע מהרבי מגור בעל ה'בית ישראל': "הדבר הראשון שצריך לדרש מהתלמידים הוא לברך בקול", וכתב שעל פי דבריו יש לבאר שלכך נרמז חיוב זה במלה "בראשית".

שכרו הרבה מאד

ה'פלא יועץ' (ערך מזכה) כותב שהמברך ברכותיו בקול כדי לזכות את השומעים בעניית אמן, הרי הוא בכלל מזכי הרבים, שעליהם אמרו חכמים (אבות ה יח): "כל המזכה את הרבים - אין חטא בא על ידו". ולפי ששכר המזכה הוא בהתאם לרום מעלת המצוה שבה הוא מזכה את זולתו, נמצא שהמזכה את חברו במצות עניית אמן שהפליגו חז"ל בשגב מעלתה, הרי שכרו רב עד מאד.

המברך בלחש נענש

לעמת זאת, כתב רבי מנחם די לונזאנו, בעל 'שתי ידות' (דף חיים דף ל ע"ב): כשם שמי ששומע ברכה ונמנע מלענות אמן נענש על כך בחמרה (ראה זהר וילך רפה ב), כך המברך בלחש וגורם בכך שלא יענו אמן ראוי שאף הוא יענש בענש זה.

העלמת עדות

עוד כתב המוכיח רבי משה פהנא מוגיביטש (דף משה' ליום יא): לפי שעניית אמן היא עדות על אמתות הברכה, כאשר אדם מברך בלחש נראה הדבר כאלו מבקש הוא להעלים עדות זו. משום כך "כל איש מישראל מחייב לומר הברכות בקול רם כדי שישמעו בני הבית או שאר העומדים אצלו ויכולים לענות אמן".

ירא שמים יברך בקול

עוד כותב ה'פלא יועץ' (ערך ברכות): "אשרי איש ירא את ה' יקבל עליו בכל תקף וישתדל ברב עז ותעצמות לברך כל ברכותיו בקול רם אות תבה בתבה". בספר 'מנחיל אמונה' (אות כח) כתב שלכך כונו חכמים באמרו (ברכות ו ב): "כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים", כלומר, כל ירא ה' מברך באופן שברכתו תהא נשמעת לעומדים לצדו, כדי שיענו אמן אחר ברכתו.

למעלת כבוד חברי מערכת הגליון הנכבד וְכָל מאמינים' ועל ראשם נשיא 'בני אמונים', הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א.

בעלוני בין המצרים הגדלתם עשות בהבאת מקורות מחז"ל ומרבותינו הקדמונים, ש"גאלה שלמה", תלויה ב'ונאמר אמן'. גם מאמר מיוחד יחד על כך מאת נשיא בני אמונים, שפדרכו מדי שבוע בשבוע פותח את הגליון במאמר נפלא, קולע אל השערה.

באתי גם אני הקטן להוסיף ולהביא את חלקי בענין זה.

הנה הברכה השלישית בברכת המזון מקדשת לבקשות הגאלה, והיא מסתימת בבקשת: "ובנה ירושלים עיר הקדש..." המתבונן יראה שראשי התבות של בקשה זו [ו,י,ע,ה] הם בגימטריה אמן. ויש בכך רמז לדברי הקדמונים שהקפדה על עניית אמן מקרבת את בני ירושלים, וביותר יש בכאן רמז מבהק לדברי ה'דרך משה' (ליום יא) שיש חובה מיחדת להקפיד על עניית אמן אחר ברכות הגאלה, שהרי אף ברכה זו מברכות הגאלה היא.

זאת ועוד: חדש אב שבו חלים הימים אשר בהם מתאבלים ביותר על חרבן ירושלים, הוא ר"ת אמן ברכות, וכן 'בני אמונים'... וזה לעמת זה - פרשת בא שבה מתארת הגאלה הראשונה שנגאלנו ממצרים, גם היא ר"ת כנ"ל.

וראה זה פלא שחדש זה נקרא 'מנחם אב' על שם הנחמה ועל שמו של משיח (ראה סנהדרין צח ב), ובראשי תבות נוהגים לכתבו 'מנ"א', אותיות אמן ממש.

החותם בצפייה לראות בנחמת ציון וירושלים.
משה שמואל פהן
עיה"ק ירושלים תובב"א

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מבט לבית הקברות היהודי באיסטנבול

ה'מעם לועזי' י"ט באב תצ"ב

רבי יעקב כולי נולד בירושלים בשנת תמ"ה לאביו רבי מכיר, שהיה חתנו של הראשון לציון רבי משה בן חביב. כשגדל עבר להתגורר בצפת, שם למד תורה מפי חכמי צפת ואף סדר לרפוס את כתבי סבו אבי אמו, המהר"ם חביב.

בשנת תע"ד נסע לאיסטנבול [קושטא באותם ימים] כדי להדפיס את כתבי סבו, שם פגש את רבי יהודה רוזאניס בעל המשנה למלך שעמד על גדלותו ומנהו לדין בבית דינו. בקושטא הדפיס את כתבי סבו, ולאחר פטירת רבי יהודה רוזאניס אף ערך את כתביו והדפיסם.

על אודות גדלותו של רבי יעקב כולי יעקב כולי (שם הגדולים) מערכת ספרים ע (כט) כף: "ושמעתי מקדשת וחסידות רבי יעקב כולי ושקידתו בתורה... כי היה סופר מהיר ונקי בש"ס ופוסקים ומפרשים" וכנראה בספר 'מעם לועז' אשר חבר לזכות את הרבים, אשריו ואשרי חלקו".

רבי יעקב כולי נפטר בתאריך י"ט באב תצ"ב והובא למנוחות בבית הקברות באיסטנבול.

מאות זהובים מדי בקר

בעוררו על חשיבותה המיוחדת של ברכה הנענית באמן וגדל שכרה, מתחס המעם לועזי באפן מיוחד ל'ברכות השחר' ומעורר על החובה לברכן בקול כדי שיענו אחריהן אמן, ואלו דבריו (משפטים עמ' תשל"א): "מה שאמרו חכמים (חלו פו א) ששכר ברכה עשרה זהובים, הוא דוקא כשאומר אותה בקול רם, שהוא מזכה את הרבים שעונין אמן, והרי זה כבודו של השי"ת לברכו בפני קהל עם, כפי שנגאמר (משלי יד כח): 'ברב עם הדרת מלך'. ומכאן ילמד אדם לומר הברכות בפני הקהל בקול רם, הן ברכות הנהנין והן ברכות השחר, כדי שהקהל יענו אמן... אם כן הברכה שאומר אדם בינו לבין עצמו אין לו שכר עשרה זהובים" (וראה ש"ך ח"מ שפכ י).